

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ»
КЗ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
КВНЗ «ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. СКОВОРОДИ

Освіта збереже Україну!

Матеріали І Всеукраїнських Прокопенківських читань

(10 червня 2022 року)

м. Харків

Головний редактор:

БОЙЧУК Юрій – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Редакційна колегія:

АСТАХОВА Катерина – доктор історичних наук, професор, ректор Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»;

БЄЛОВА Людмила – доктор соціологічних наук, професор, директор ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, президент громадської спілки «Харківський університетський консорціум»;

БАШКІР Ольга – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, голова РМУ ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

БЕРЕЖНА Світлана – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ГОЛОБОРОДЬКО Костянтин – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ДОВЖЕНКО Тетяна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЛУК'ЯНОВА Лариса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;

ПОКРОСВА Любов – кандидат педагогічних наук, доцент, ректор КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»;

ПОНОМАРЬОВА Галина – доктор педагогічних наук, професор, ректор КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;

ПОНОМАРЬОВА Наталія – доктор педагогічних наук, професор, декан фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди ;

ЦАПКО Алла – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЧЕРНІКОВА Інна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ШАПОВАЛОВА Олена – начальник редакційно-видавничого відділу ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 6 від 15 червня 2022 року)*

Освіта збереже Україну! : матеріали I Всеукраїнських Прокопенківських читань, Харків, 10 черв. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2022. – 399 с.

У збірнику відображено тези I Всеукраїнських Прокопенківських читань, присвячених ушануванню пам'яті доктора педагогічних наук, професора, академіка Національної академії педагогічних наук України, заслуженого працівника народної освіти України, Почесного громадянина м. Харкова Прокопенка Івана Федоровича. Він містить роздуми і спогади, пов'язані з постаттю великого педагога сучасності, його думками про націєтворчу місію Вчителя, роль педагогічних університетів як унікальних освітньо-виховних і культурно-духовних центрів підготовки вчителів.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, учителям, докторантам, аспірантам, викладачам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

ЗМІСТ

ІВАН ФЕДОРОВИЧ ПРОКОПЕНКО – ГРОМАДЯНИН, ПАТРІОТ, УЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ,
МЕНЕДЖЕР

Бойчук Ю.Д. 12

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО
ПЕРСОНАЛУ У СФЕРІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Аніщенко О.В. 24

РЕКТОРСЬКИЙ КОРПУС ХАРКІВЩИНИ «ЕПОХИ ПРОКОПЕНКА»

Астахова К.В. 30

ПРОКОПЕНКО І СКОВОРОДА – ДВА «ПЕРШОРОЗУМИ» СВОЄЇ ЕПОХИ

Бакай С.Ю. 35

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ
РОБОТИ З ДОРΟΣЛИМИ

Баніт О.В. 42

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ПРИ
ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАТИЗАЦІЯ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»

Батюк Л.В. 46

ПІДГОТОВКА ОСВІТЯНСЬКОЇ ЕЛІТИ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Безрук О.О. 50

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ
І.Ф. ПРОКОПЕНКА

Бережна С.В., Чернікова І.В. 53

УЧИТЕЛЬ, ВЧЕНИЙ І ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ – ІВАН ФЕДОРОВИЧ ПРОКОПЕНКО

Бондар В.І. 59

КОРДОЦЕНТРИЗМ ПЕДАГОГІЧНОГО СВИТОГЛЯДУ ІВАНА ПРОКОПЕНКА І ГРИГОРІЯ
СКОВОРОДИ

Боярська-Хоменко А.В., Ворожбіт-Горбатюк В.В., Собченко Т.М. 61

УГОРСЬКЕ МОВОЗНАВСТВО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТТЯ

Вароді Н.Ф. 64

ТВОРЧІ ПРОЄКТИ У ВИЩІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Веприк С.А., Шакуров Є.О. 69

DYNAMIC GEOMETRY AS AN INTEGRAL COMPONENT OF ELITE MATHEMATICS
TEACHERS TRAINING

Vodolazhenko A. V. 73

ІМІДЖ ЗАКЛАДУ І РЕПУТАЦІЯ ПЕДАГОГА-ДОСЛІДНИКА

Вольянська С.Є., Луценко Л.В., Коноваленко В.В. 79

ПІДГОТОВКА ОСВІТЯНСЬКОЇ ЕЛІТИ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Безрук О.О.

кандидат політичних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: alex.bezruk@ukr.net

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6915419>

Стислий і водночас місткий вислів академіка Прокопенка «Освіта збереже Україну» стає особливо актуальним на теперішній час, коли наша країна веде повномасштабну війну з екзистенційним ворогом, країною, яка завжди тяжіла до автократичного правління і не втрачала власних імперських амбіцій протягом усього періоду свого існування. Цю війну розпочато не лише за території та ресурси, це – війна проти існування української нації та незалежності української держави, війна тоталітаризму проти демократії, війна варварства проти цивілізації, а також війна цінностей та смислів, до продукування яких мають безпосередньо стосунки й освітяни.

У сучасному глобалізованому, мобільному, високотехнологічному світі освіта виконує функції не лише соціального інституту, але й перетворюється на безпековий чинник сучасної держави, тому що саме освіта виступає стрижнем культурно-інформаційної підсистеми національної безпеки.

У чому ж проявляється безпекова характеристика освіти на сучасному етапі? Перманентна трансляція накопиченого знання новим поколінням – традиційна функція освіти – забезпечує формування професійних кадрів у життєво необхідних для держави галузях суспільної діяльності, що зі свого боку впливає на її (держави) мобілізаційний потенціал як у військовому «жорсткому» аспекті (військова освіта), так і в гуманітарному, ідеологічному, інформаційному – «м'яких» аспектах. Відповідно, формування освітянської еліти, професійних педагогічних кадрів має бути серед пріоритетів доктринально-безпекових засад сучасної держави, зокрема й України.

Звісно, що кожна держава має власні алгоритми формування

педагогічних кадрів і взагалі певне ставлення до проблем освіти, які детерміновані специфікою розвитку, культурними особливостями, політичними та економічними чинниками. Утім, насамперед нас має цікавити організація означеного процесу саме в Україні, особливо в теперішній час. І в цьому контексті слід зауважити таке:

- по-перше: на державному рівні необхідно переглянути концепцію освіти як сервісу для громадян. Освіта не може бути зведена лише до освітніх послуг. Це стратегічно значуща галузь, яка в сучасних умовах потребує всілякої державницької підтримки;

- по-друге: на теперішній час формування педагогічних кадрів, а потім й освітянської еліти, відбувається на базі стабільно функціонуючих педагогічних закладів вищої освіти, які мають тривалу історію в Україні, тому запозичення та впровадження моделей підготовки, особливо вчителів, без педагогічної освіти є небезпечним з огляду на перспективу сталого розвитку країни;

- по-третє: ми можемо говорити про ефективну освітянську еліту, коли її представники мають змогу повноцінно співпрацювати з політичною владою при вирішенні актуальних проблем у галузі освіти у форматі «горизонтального політичного процесу», який забезпечується в розвинених демократіях;

- по-четверте: в умовах війни система освіти України вже зіткнулася із надзвичайними викликами, які можуть призвести до її кризового стану. Серед них такі: знищення матеріальної інфраструктури, відтік професійних кадрів, відтік населення, зменшення видатків на освіту через витрати на оперативні цілі.

Ми бачимо, що російський агресор серед іншого робить об'єктами ураження школи, університети, бібліотеки, музеї та інші об'єкти освітньої та культурної інфраструктури, а на окупованих територіях, зокрема в закладах середньої освіти, намагається впроваджувати російські навчальні програми з метою «перепрошивки» національної свідомості українських дітей. Таким способом вони намагаються «викрасти» нове покоління українців. Російські загарбники добре розуміють, що «війни виграють учителі та священники»,

тому знищення української освіти є однією з цілей війни. Кремлівське керівництво розуміє, що освіта і зокрема вища освіта для сучасної людини є базисом соціокультурного та етичного коду.

Таким чином, перед державою та освітянами України постає складна мета – зберегти систему освіти та її кадровий потенціал в умовах війни, а також забезпечити безперервну підготовку науково-педагогічних кадрів. Імовірно, що саме в таких умовах буде сформовано нове покоління освітянської еліти.